

Kommandanter paa Færøerne 1632—1865.

Ved Chr. Heifskov.

Færøerne er for Tiden det eneste Amt i Danmark, der er fritaget for Militærvæsen. Men i ældre Tider fandtes der en lille Garnison, bestaaende af unge Karle fra Thorshavn, med en Kommandant. Denne sidste begyndte ganske beskedent i 1632 som »Bøsseskytte« og endte i det 19de Aarhundrede med at være Øernes Amtmand.

Allerede den bekendte Eventyrer Mogens Heinesen anlagde i det 16de Aarhundrede (1581?) til Sikring mod Sørøvere en Skanse paa den sydøstlige Pynt ved Thorshavn, hvor den endnu eksisterende Skanse ligger. Men da denne Skanse laa for langt fra Byen, gav Christian den 4de Befaling til at anlægge en Skanse ved Tingenæs, inde ved selve Byen. Denne Skanse anlagdes i 1630'erne. Imidlertid blev det i 1658 vedtaget af Lagtinget foruden denne Skanse at anlægge en mindre, hvor den gamle Skanse laa. Senere nedlagdes Tingenæs-Skansens, og tilbage blev da kun den endnu eksisterende Skanse, der ligger paa den første Skanses Plads. Den her nævnte Skanse nedlagdes som Fæstning 1865, og dermed forsvandt Garnisonen. Denne afløstes af et Politikorps, bestaaende af 1 Sergent og 27 Jægere, der havde deres Vagtstue i Øernes eneste Arresthus, som ligger i Skansen. Disse »Politister«, som de kaldtes, var paa den Tid, da Forf. opholdt sig paa Færøerne (de første Aar af dette Aarh.) klædte i en Slags mørk Marinesoldat-Uniform med lang Sabel. For en halv Snes Aar siden blev dette Politikorps nedlagt og erstattet af en almindelig i København uddannet Politibetjent.

Skanserne i Thorshavn har flere Gange været udsat for krigerske Begivenheder; men de har aldrig spillet nogen glørværdig Rolle som Fæstninger, hvad de aabenbart heller ikke har været i Stand til.

Mine haandskrevne Kilder har væsentlig været C. F. Niensens Samlinger til Færøernes Personalhistorie (Manusk. i Rigsark., der dog maa benyttes med megen Varsomhed) og Hirsch's Fortegnelse over danske og norske Officerer (Kgl. Bibl.).

Af trykte Værker har jeg navnlig benyttet fhv. Sorenskriver (nu Borgmester) N. Andersens fortrinlige Kildeskrift »Færøerne 1600—1709«.

1632—(52). Oluf Knudsen Leire, »bøsseschötter paa Kong. Maytz. schandze her vdi færøe«. Om ham kendes intet udover hans Navn, der fra 1632 figurerer hvert Aar i Bilagene til Øernes Regnskaber, hvor han kvitterer for de 20 færøske Gylden, han havde i Løn om Aaret. Endnu i 1652 var han Kommandant; men derefter mangler Regnskaberne for en længere Aarrække, hvorfor man ikke kan følge ham mere. Han kan have været fra Lejre paa Sjælland; men muligvis ogsaa fra Lejre (Lere) Præstegaard i Kvalbø paa Suderø. I 1662 levede i Thorshavn en »Katarina Bysseskytters«; maaske har hun været Enke efter Oluf Knudsen Leire.

165 —58. Rasmus »Konstabel«. Han nævnes i en Vedtægt for Skansearbejderne, dateret Thorshavn i Januar 1658. Heri hedder det, at Skansefolkene skal »være hørig og lydig Rasmus Constabel, naar han vil lære dem at omgaaes med Mosketterne og Krud og Lod«.

1658—60. Cornelius Thønnesen (Tynnesen). Da Færøernes Lensherre Christoffer v. Gabel i 1658 opholdt sig i Holland for at underhandle om Krigsforbundet mellem dette Land og Danmark, sendte han fra Vliessingen Johan Heideman, Landfoged paa Færøerne, der paa det Tidspunkt opholdt sig i Amsterdam, Ordre til »her udi Holland 8 eller 16 Mand at annamme, som han der paa Stedet til Røtmestere eller Korporaler under Landfolket kan bruge, hvilke Karle skal være godt norrisk Folk, om muligt er dennem at bekomme, iblandt hvilke skal være en Konstabel, som sin Kunst vel forstaar, og skal samme Karle der paa Stedet tages udi Hans kongl. Majestæt, vores allernaadigste Herres og Konges Ed og Pligt«¹⁾. Den ny Konstabel, Cornelius Thønnesen, der rimeligvis var fra Amsterdam, ankom da til Færøerne i November 1658 sammen med Landfogden. Lagtinget bevilligede 40 færøske Gylden til ham i Løn om Aaret. Han skulde endvidere have fri Kost, som Lagtinget anslog til den samme Sum. Cornelius Thønnesen var imidlertid kun 2 Aar ved Skansen i Thorshavn. I Oktober 1660 ihjelskød han nemlig en Mand, der stod paa Vagt. Selv paastod han, at det var sket af Vaade; imidlertid blev han fængslet og sad fast indtil Juli 1661, da Lagretten dømte ham til at rømme Kongens Riger og Lande og at have sit Gods forbrudt. Desuden maatte han give en Revers for »at han ikke under Fortabelse af Liv, Gods og Ære, skulde gøre dette fattige Land nogen Skade«²⁾.

¹⁾ Andersen: Færøerne S. 274—75.

²⁾ Anf. St. S. 284.

1666—75. Claus Becker, f. i København¹⁾, tjente fra 1655 som Haandlanger i Artilleriet, Konstabel og Arkelimester og blev antagen paa Tøjhuset i 1656. Under Københavns Belejring forrettede han Tjeneste paa Volden og blev senere sendt til Møen. Han blev flere Gange fangen, men undslap atter og blev i 1661 Fyrværker paa Kronborg. Lucas Debes, Færøernes Provst, skriver i 1670 om ham til den kgl. Kommissarius Jens Rodsteen, at Kong Frederik den 3dje »haver allernaadigst perdoneret en grov Misgjerning udaf hannem begaaet paa Croneborgs Slot«. Det er formentlig denne Omstændighed, der har givet Anledning til Beretningen om, at han ved sin Medvirksomhed i de danske Soldaters Mytteri paa Grund af manglende Sold foraarsagede Kronborgs Overgivelse til Svenskerne d. 7. August 1658. Men dette kan næppe passe, da han formentlig først kom til Kronborg 1661. I 1666 blev Claus Becker ansat som Kommandant paa Skansen i Thorshavn med Løjtnants Karakter. Han var en udpræget Jakob von Thybo-Figur. Hans Pralerier om de krigerske Bedrifter, han udførte under Københavns Belejring, er gaaet fra Mund til Mund blandt Befolkningen paa Færøerne lige til vore Dage. Medens Claus Becker var paa Færøerne, fik han dog Lejlighed til at udføre en lille Bedrift, idet han i April 1667 tilligemed Landkirurg og Sysselmand Reinhold Horn med Mandskab ombord i den hollandske Galiot, »het vapen«, af Enkhuisen forfulgte en irsk Kaper og i Farvandet mellem Færøerne og Shetland tilbageerobrede en anden hollandsk Galiot »Haabet«, som Irlænderen havde ført med sig. For denne Daad udbetaltes til Skipperen paa »het vapen« 600 Gylden og til Claus Becker og de øvrige Færinger ligesaa meget.

Ellers gjorde Claus Becker sig nærmest berygtet ved sin Optræden overfor Provst Lucas Debes, den bekendte Forfatter af »Færoæ et Færoa reserata«. Dennes Steddatter, Rachel Hansdatter, var i Sommeren 1668 bleven forført af Claus Becker, medens hendes Fæstemand Knud Jakobsen var fraværende fra Øerne. Selv paastod hun, at hun var krænket mod sin Vilje, hvorimod Claus Becker hævdede, at hendes Vilje havde været saa god som hans i dette Forhold. Nu stævnedes Claus Becker Hr. Lucas, fordi denne ikke vilde tilstede ham Alterens Sakramente, hvorover han var geraadet i stor Desperation; men Hr. Lucas hævdede, at Claus længe havde været en Skørlevner, Ægteskabs Forstyrret og det hellige Ministerii Undertræder og Forhaaner. Han vilde ikke løfte

¹⁾ Ifølge N. Andersen: Færøerne 1600—1709. Derimod meddeler C. F. Nielsen, at C. B. var født i Helsingør som Søn af Claus Hermansen B. og Sønnesøn af Mag. Herman B. (»Pistorius«), Slotspræst paa Kronborg og Sognepr. til St. Marie Kirke i Helsingør.

paa sin Hat, naar Hr. Lucas gik forbi, og engang, da denne med Hustru og Datter fulgte en bortrejsende Søn til Skibet, forhindrede Claus deres Hjemtur og havde da, beretter Provsten, »med leende Mund sjunget over mig, min Hustru og Datter: Fal tra la la la« etc. Kort Tid efter havde Claus i Fuldskab dundret saa hæftigt paa Rachels Dør, at Hr. Lucas vaagnede og maatte gaa ud i bar Skjorte for »at forhindre saadan hans sodomitiske Raseri«. Provsteretten frikendte Hr. Lucas ved Dom af 1. Aug. 1670, hvorefter han, for at faa Claus Becker afsat, klagede over denne til den kongelige Kommisarius Jens Rodsteen, der snart ventedes til Færøerne. Claus kom dog først bort i Efteraaret 1676, et Aar efter at Hr. Lucas var død.

Ogsaa med Handelsforpagteren (den tidligere Landfoged) Johan Heideman var Claus Becker paa Krigsfod. Da Heideman i 1674 kom til Øerne med Fuldmagt fra Lensherren Friderich von Gabel til midlertidig at varetage Bestillingen som Foged i Stedet for Søren Pedersen Skougaard, der var afskediget paa Grund af Underslæb, nægtede Claus Becker at respektere den førstnævnte: »Han vilde give Heideman og Gabel tusind Djævle, og slog saa en Knips«. Den afskedigede Landfoged, der var indsat i Arresten paa Skansen, løslod Claus Becker, og lod ham sejle bort paa et Skib, der laa paa Thorshavns Red. En anden Mand, som Heideman vilde arrestere, befriede Kommandanten og hans Soldater med Vaabenmagt og skjulte ham indenfor Skansevolden. Da Heideman foranstaltede Undersøgelser efter ham, lod Claus Becker affyre Skud fra Skansen.

C. F. Nielsen siger i sine »Samlinger til Færøernes Personalhistorie«, at Claus Becker skal være falden under Krigen med Sverige i Slaget ved Halmstad $17/8$ 1676. Dette er imidlertid ikke rigtigt. Han ansøgte i 1674 om at komme bort fra Færøerne, fordi han ikke kunde taale Klimaet. I April det følgende Aar søgte han atter om det samme. Som Grund angav han, at der var paa-kommen ham »en liden Længsel efter hans fædrene Land«. Han beder Feltherre Hans Schack om at forhjælpe ham til en Kommando andetsteds i samme Charge, som han havde haft paa Færøerne. Ved kgl. Brev af 12. Juni 1675 kaldtes han da tilbage fra Øerne. I Begyndelsen vægrede han sig ved at overlevere Skansen, men bekvemmede sig dog dertil i September samme Aar. Dog kunde han ikke faa Lejlighed til at komme bort fra Øerne før i 1676. Han begav sig da til Holland, hvor han ankom 12. Sept., og derfra kom han fuldstændig reduceret til København. Sin Hustru og 2 Børn havde han maattet lade blive tilbage paa Færøerne. Han maa være bleven gift omkring 1668, da det vides, at han paa dette Tidspunkt tænkte paa at indgaa Ægteskab. I et Regnskab fra 1709

i Rigsarkivet over indkomne Hoser og Uld nævnes »Lucie Becers« i Thorshavn. Formodentlig har hun været Enke efter Claus Becker. I 1677 var Claus Beckér Løjtnant i Kaptajn Gersdorffs Artilleri-Kompagni og deltog med Kompagniet i Belejringen af Bohus i Juni 1678. Kompagniet kom efter Hjemkomsten fra den norske Kampagne til at ligge paa Christianshavn. I November 1679 fik Claus Becker sin Afsked, og fra da af kan vi ikke følge hans Skæbne længere¹⁾.

1675—80. Johan²⁾ Christophersen var født i Danmark og var Fyrværker i Artilleriet. Blev $\frac{12}{8}$ 1675 beordret til at overtage Posten paa Færøerne efter Claus Becker, ikke, som C. F. Nielsen formoder, med Løjtnants Karakter, men som Konstabel. Under Ludvig den 14des Krig med Holland laa der ved Pinsetid 1677 fire fremmede Krigsskibe for Anker ud for Bygden Nolsø. I den Anledning sendte Johan Heinrich Weyhe, den senere Lagmand³⁾, der i Landfogdens Fraværelse var konstitueret i dennes Sted, nogle Folk over til Nolsø for at spørge, hvad det var for Skibe, om det var Ven eller Fjende. Da de kom til Nolsø, fik de at vide, at en Kaptajn med nogle Folk fra Skibene havde været i Land og sagt, at de var Hollændere og Engelskmænd, der ikke havde i Sinde at gøre Landet Fortræd. Da Weyhe havde faaet dette at vide, lod han sig ro ud til de fremmede Skibe. Ikke saa snart var han kommen om Bord i et af dem, før han blev tagen til Fange. Samtidig blev det hollandske Flag strøget og det franske hejst. Der blev forlangt en stor Brandskat at levere inden 12 Timer. Da det forlangte ikke kunde tilvejebringes, sendte Fjenden armerede Baade med Mandskab i Land. Johan Christophersen med sine Soldater og andre af Thorshavns mandlige Indbyggere var parate paa Skansen, det danske Flag var hejst, Kanonerne ladede og Haandgevæerne uddelt blandt Mandskabet. Imidlertid gjorde Fjenden uhindret Landgang, og Johan Christophersen overgav Skansen uden at løse noget Skud. Nu blev Thorshavn plyndret, Kramboderne og Landskyldboden tomt, Skanserne blev demolerede, og Kanonerne blev gjort ubrugbare eller væltet i Søen. Ved det senere Syn over den store Skanse hedder det, at den trængte til at »repareres moxen rundtenomkring«. Alt, hvad der var tilbage i Skanserne, var en »Flintebøsse og en Bøssespipe uden Laas«.

Da Kommandanten af Lagtinget blev afæsket Forklaring om, hvorfor han ikke havde forsvaret Skansen, svarede han, at »saasom han sig imod saa mange og velbevæbnede ej fandtes sig

¹⁾ Hirsch.

²⁾ I Hirsch's Officersfortegnelse kaldes han Josef Christophersen.

³⁾ Se Personalhist. Tidsskr. 6. R. 6. Bd. S. 258—59.

mægtig nok at imodstaa, saa vel som for hans underhavende Folks ringe Tal, hvoraf endda de fleste vare forsagte, og ganske faa vidste med Stykkerne at omgaas, siuntes han videre Landsens Fordærvelse, som ske kunde ved Ild og Brand, som og Fjenden skal selv have ladet sig forlyde, ved en god, villig Opgivelse at forekomme og i saa Maader var nødigt til Skansen at kvittere¹⁾«.

Johan Christophersen frasagde sig 1680 Posten som Kommandant, fordi han ønskede at lade sig anvende andetsteds i Kongens Tjeneste. Om hans senere Liv og Virksomhed har jeg intet kunnet finde.

1680—(91). Otto Ovesen²⁾ Bølge, født i Tønning i Aarhus Amt c. 1648 (Søn af Hr. Ove Lauritzen B., Sognepræst til Tønning og Træden, og Kirsten Jørgensdatter), tjente fra 1664 ved Holmen og paa Tøjhuset som Aarstjener og havde to Gange været i Ostindien og tre Aar været ansat ved Militzen i Norge, »vist fra 1680 til 83«, staar der i Hirsch's Officersleksikon. Det er imidlertid sandsynligt, at her er sket en Forveksling med hans Færø-Ophold, som slet ikke omtales hos Hirsch. I 1680 blev han nemlig ansat som Kommandant i Thorshavn med Løjtnants Karakter³⁾.

Løjtnant Otto Bølge synes i hele sin Leven og Færden at have været et værdigt Sidestykke til Claus Becker. Mellem Kommandanten i Skansen og »Kommandør« Carsten Poulsen, Fører af Lensherren Fr. v. Gabels Transport- og Vagtskib »Justitia«, var der Splidagtighed. I 1688 skulde disse to Herrer duellere paa Kaarder i Thorshavn. Til Sekundant havde Carsten Poulsen sin Broder og Styrmand Jan Poulsen, medens Otto Bølge havde Ostindiefareren, den senere Sysselmand Daniel Clemensen (Søn af Præsten Hr. Clemen Laugesen Follerup paa Sandø). De havde allerede kastet Kjolerne og trukket Kaarderne, da Købmanden kom og i Lensherrens Navn bød dem at holde inde. I Efteraaret havde Brødrene Carsten og Jan Poulsen brugt nogle mindre høviske Udtryk om Kommandanten, og denne kaldte da en Del af sit Mandskab under Vaaben. »I Spidsen for Soldaterne, der var væbnede med Morgenstjerner og Kaarder, opsøgte han de to Brødre, der var inde hos Fogden Peiter Jessen; med sin Kaarde huggede han i Hjørnestolpen og i Dørstolpen, og indenfor i Forstuen gav han et Stød i Brøstningen. Fogden med de to Brødre kom ud og formanede Løjtnanten til at gaa hjem, denne gav Soldaterne Ordre til at arrestere Fogden, hvad de dog ikke adlød, og vilde ikke gaa hjem, men fulgte efter Fogden og Brødrene et andet Sted hen

¹⁾ Andersen: Færøerne. S. 243—46.

²⁾ C. F. Nielsen kalder ham Olesen.

³⁾ C. F. Nielsen.

i Byen, hvor han stillede sig op udenfor med Soldaterne. »Det var Runden, der gik«, lod han Føgden vide; denne indvendte, at det ikke var nogen militærisk Runde, thi Løjtnanten ledsagedes af sin Hustru, der var si Klokke og uden Hoser«. Først henad Natten endte disse Spektakler. Sorenskriver Peder Sørensen blev ogsaa forulempet af Løjtnanten; naar denne med Soldaterne fra Eksercits trak igennem »Gangen«, hvor Sorenskriveren boede i »køk«, lod han Soldaterne give Ild uden for Sorenskriverens Vinduer, saa at disse faldt ud og gik i Stykker¹⁾.

Medens Otto Bølge var Kommandant paa Færøerne, lykkedes det ham med sine Soldater ved Eide paa Østerø at erobre et fremmed Skib, der havde gjort sig skyldig i ulovlig Handel. Lignende Skibe blev tagne andetsteds ved Øerne af Carsten Poulsen paa »Justitia«.

I 1684 havde Løjtnant Bølge ansøgt om at blive ansat som Aarstjener, og han nævnes i Hirsch's Leksikon som Løjtnant ved Drabanterne 1684 og 85. Ligeledes skal han efter samme Kilde være bleven ansat i Søetaten som Skibsløjtnant. Hvorledes dette kan forholde sig, er mig uklart, thi endnu i December 1691 var han Fadder i Næs Kirke paa Østerø²⁾.

169.—98. **Claus Clausen Rosing**, født i Brønø i Trondhjem Stift 1626, Søn af Claus R., Sognepræst til Brønø, og Birgitte Schanche, samt Broder til Biskop Hans R. i Aggershus Stift. Han skal have været Stykjunker, da han ansattes som Kommandant i Thorshavn med Løjtnants Karakter. Ifølge C. F. Nielsen skal han være død i Thorshavn 1698, ugift. Mærkeligt nok nævnes han ikke i Hirsch's Leksikon.

1698—1710. **Niclas Zachariassen Eide**. I Aaret 1698 lod Fr. v. Gabel, der havde Færøerne i Forlening, bygge en Timandsfarer (stor Baad, roet af ti Mand), forsynet med 2 Gaffelstykker, for til Stadighed at have et Fartøj ved Øerne, der kunde passe paa, at ingen fremmede Skibe drev ulovlig Handel. Til at føre dette Vagtfartøj som Strandvisitør valgtes Niclas Zachariassen Eide, der vistnok samtidig var bleven Konstabel ved Thorshavns Skanse. Om ham vides kun, at han var født paa Eide (Østerø). En gammel Tradition siger, at han paa Grund af Tapperhed under Krigen mod Sverige skal være bleven udnævnt til Kommandant i Thorshavn »og fik det Tilnavn Lersbek³⁾«. Dette sidste er dog sikkert urigtigt. Han skal være død 1710. Mandskabet i Skansen bestod i 1709 af en Konstabel, 3 Korporaler, 30 Soldater og 1 Trom-

1) N. Andersen: Færøerne. S. 287—88.

2) Se Personalhist. Tidsskr. 6. R. 6. Bd. S. 269.

3) C. F. Nielsen.

meslager. Men Aaret efter var de 3 Korporaler og 22 af Soldaterne døde af Smaakopper.

1711—20. Haagen Knudsen Bjerring (eller Bering), født i Viborg, var Konstabel ved Thorshavns Skanse, da han ansattes som Kommandant 1711. $14\frac{1}{2}$ 1720 fik han Afsked for »slet Konduite og uklog Adfærd¹⁾. De nærmere Omstændigheder herved kendes ikke. Derefter rejste han ned til Danmark, hvor han døde.

1720—42. Søren Mortensen Høyvig, født i Thorshavn, Søn af Sorenskriver Morten Mortensen H. og Magdalene Jonasdatter²⁾. I sin Opvækst opholdt han sig mest hos Bedstefaderen, Kongsbonde Morten Augustinussen i Høyvig paa Strømø. Der fortælles, at da han en Dag, 18 Aar gammel, stod ved Kysten og fiskede, kom Bonden fra Selletræ³⁾ roende forbi med sin Ottemandsfarer. Bonden, der var i oprømt Stemning, spurgte Søren, om han vilde sælge de Torsk, han havde fisket — han skulde faa dem godt betalt. Fiskene blev nu afleverede, og samtidig smed Selletræbonden en Sælkskindspung i Land. Det viste sig, at Pungen indeholdt saa stor en Sum, at Søren kunde rejse udenlands med et af de første Skibe, noget han længe havde ønsket⁴⁾. Han skal være bleven »Maanedsløjtnant ved Søkadetterne⁵⁾ under den svenske Krig, hvorefter han $14\frac{1}{2}$ 1720 blev udnævnt til Kommandant paa Færøerne med Sekondløjtnants Karakter. Garnisonen bestod i 1733 af 1 Konstabel, 3 Korporaler, 30 Soldater, 1 Bartskeer og 1 Skarpretter. Den næstsidste har dog sikkert været den samme som Øernes Land-Kirurg. Som et Kuriosum nævnes, at i Løjtnant Høyvigs Tid fandtes i Skansen en Træhest, den eneste paa Færøerne. Den brugtes til Afstraffelse af Soldaterne. Løjtnant Høyvig var gift med Elisabeth Madsdatter, der var Datter af Bager Mads Knudsen paa Vestergade i København og Rakel Pedersdatter, samt Enke efter Underfoged paa Færøerne Søren Pedersen Skeen († 1707). Hendes Ægteskab med Løjtnant Høyvig var saavidt vides barnløst. Hendes Mands Navn mindes endnu i Thorshavn ved Huset »Mortanstova«, som han opførte, og hvor han døde $27\frac{1}{5}$ 1742. Enken overlevede ham⁶⁾. Hun ansøgte $7\frac{1}{10}$ 1742 om Pension⁷⁾.

1) C. F. Nielsen.

2) Se Personalhist. Tidsskr. 6. R. 6. Bd. S. 271.

3) Rimeligvis den anf. St., S. 00 nævnte rige Jakob Poulsen.

4) Tingakrossur. 1901. Nr. 2.

5) I en Indberetning om Skansens Tilstand 1725 i Rigsarkivet kaldes han »Søe Officier«.

6) Se Personalhist. Tidsskr. 6. R. 6. Bd. S. 271.

7) Færøske Journalsager i Rigsarkivet.

1742—43. Johan Peter Kruus (sædvanlig kaldet Kruuse), af oldenburgsk Slægt, var først Adjudant ved Artillerikorpset, blev $14/8$ 1730 (ved at købe Johan Christian Bremer ud) Fyrværker ved Københavns Tøjhus. $5/7$ 1737 blev han Stykjunker, og erholdt i 1740 Rejsetilladelse til Oldenburg. $31/12$ 1742 blev han udnævnt til »Lieutenant over Garnisonen udi Skanserne, samt over alt det unge Mand-Kjøn paa de til Landet Færøe liggende Øer¹⁾. I Foraaret 1743 afsejlede han til Færøerne; men sin Hustru maatte han lade blive tilbage, da hun var frugtsommelig.

Løjtnant Kruus døde efter mindre end 1 Aars Virksomhed paa Færøerne, men var allerede i den Tid bleven meget populær. Han skildres nemlig som en varmtførende Mand med en retskaffen og djærv Karakter. Navnlig optraadte han som en varm Talsmand for den færøske Befolkning ligeoverfor de daværende verdslige Embedsmænd, hvis Had og bitre Fjendskab han derved paa-drog sig.

I September 1742 strandede den hollandske Ostindiefarer »Westerbeeck« under Forbjærget Beinesvøre paa Suderø. Med denne ankom til Øerne en Mand ved Navn Joost eller Joseph Gervording von der Schildt, der hidtil havde været Soldat i det hollandsk-ostindiske Selskabs Tjeneste. Under sit Ophold i Thorshavn blev han forlovet med Landfoged Jørgen Fr. Hammershaimbs Datter Mariane. For at skaffe Svigersønnen en passende Stilling fik den altformaaende Landfoged ham ansat som Kirurg efter Bartskeer Hans Matras. I Foraaret 1743 blev Løjtnant Kruus syg og sendte da Bud efter Gervording. Denne foreskrev ogsaa Kommandanten en Flaske Medicin. Men næppe havde Patienten taget en Skefuld før han raabte »Mælk, Mælk! Jeg er forgiven!«. Husholdersken løb da i Byen efter Mælk; men da hun kom hjem, var det allerede for sent; Kommandanten laa i de sidste Krampetrækninger. Saaledes fortælles der²⁾. Rygtet om den afholdte Kommandants Død vakte Sorg paa Øerne; man antog som givet, at Gervording havde været Embedsmændenes Redskab til at faa ham ryddet af Vejen. Hvorvidt Traditionen har Ret i, at Løjtnant Kruus døde om Foraaret, er tvivlsomt. Det skete vistnok om Efteraaret, men ialtfald inden $25/11$ 1743.

Om »Mester Just« fortæller Sagnet, at han kort Tid efter Kommandantens Død blev sindssyg. De sidste Aar af sit Liv skal han have tilbragt hos Kongsbonden i Højvig. Der plejede han at skjule sig under en i Røgstuen staaende Kværn, hvor han i vanvittig Angst hylende krøb sammen og uafladelig skreg: »Hjælp, hjælp! Nu kommer Løjtnant Kruuse!«

¹⁾ Hirsch.

²⁾ Tingakrossur. 1901. Nr. 3.

Sagnet har dog ikke ganske Ret. Mester Just var Landkirurg indtil 1753, da han blev afsat paa Grund af Uduelighed. Han rejste da til sit Fødeland Schweitz, hvor han døde samme Aar.

Otte Dage efter Kommandantens Død kom Fru Kruus til Thorshavn. Da Skibet ankrede paa Nolsøfjorden, kom Skansejagten og Lodsbaaden derud. Fru Kruus søgte imidlertid forgæves sin Mand, og hun fik da den triste Efterretning, at han var død. Alle kappedes nu om at vise hende Deltagelse, hvilket formentlig var Grunden til, at hun ikke rejste tilbage, men blev boende i Thors-havn til sin Død ^{12/4} 1801. Hendes Navn anføres ikke i Kirkebogen; hun var født 1712.

Endnu en Sorg maatte Fru Kruus opleve paa Færøerne. Nogle Aar efter hendes Ankomst mistede hun sin 6-aarige Søn ved et Slagtilfælde, som han fik af Skræk over, at en Tjenestepige, der med Hovedet indsvøbt i et sort Slør havde skjult sig bag en Dør under Legen, styrtede frem mod ham med et Brøl. Det omtalte skæbnesvangre Slør fik Fru Kruus efter Sigende med sig i Graven, da hun døde, henved 90 Aar gammel.

1744—57. Johan Michael Eberhardt, en Tysker, blev Løjtnant i det slesvig-holstenske Infanteri-Regiment ^{19/9} 1738 og forsat ^{30/9} 1740 til Drabantgarden (vistnok som Premierløjtnant). ^{27/1} 1744 blev han ansat som Kommandant paa Færøerne, i hvilken Stilling han forblev til sin Død ^{12/9} 1757. Om ham vides meget lidt. Protokollerne udviser, at han ikke kunde skrive ordentlig dansk, hvorhos hans Haandskrift er vanskelig at læse, Hans Enke levede 1759, men hendes Navn kendes ikke.

1757—82. Johan Caspar Morrath (Morath) angives¹⁾ at være født i Drøbak 1700 og at være Sønesøn af den Moray (Moury eller Murr) der 1645 var Stadsobrist i Marstrand, senere Oberst over det bergenhuiske Regiment. J. C. Morrath blev Premierløjtnant i Drabantgarden ^{5/11} 1749 og udnævnt til Kommandant paa Færøerne ^{19/11} 1757, hvilken Post han tiltraadte Aaret efter²⁾. Med Formandens Enke maa han have haft nogle Stridigheder, thi ^{6/7} 1759 begærede han, at Landfogden maatte udvise ham et behøvende Tørveskær, indtil den anlagte Proces mod Løjtnant Eberhardts Enke var afgjort. Den 24. i samme Maaned ansøgte han om Tillæg til sin Løn, muligt som Erkendtlighed for hans adskillige foretagne Forandringer ved Skansen³⁾.

^{13/7} 1766 indgav Morrath tilligemed Landets øvrige verdslige Embedsmænd den mærkelige Ansøgning til Regeringen om Ved-

1) C. F. Nielsen.

2) Hirsch.

3) Færøske Journalsager.

varelsen af den kgl. Monopolhandel paa Færøerne. Det havde nemlig været paa Tale at frigive Handelen. Ansøgningen blev, som man ved, bevillet.

Premierløjtnant Morrath var en medvirkende Aarsag til, at Præsten i Thorshavn Poul Johansen Weyhe¹⁾ blev afsat fra sit Embede. Ved Skrivelse til Stiftamtmanden og Biskoppen i København af $\frac{4}{12}$ 1772 fremkom Kommandanten med mange Beskyldninger, der gik ud paa Poul Weyhes Forseelser og Lastværdigheder saavel i som udenfor Embedet, hans Immoralitet, Drikfældighed samt Skødesløshed ved Afholdelse af Kommunion og Altergang. Præsten blev idømt en stor Pengebøde ved Provsteretten i Thorshavn $\frac{19}{10}$ 1774. Men Kommandantens fortsatte Angreb og Præstens uforbederlige Levned foranledigede en ny Provstereti i Thorshavn $\frac{17}{9}$ 1777, hvor Sagen henvistes til Biskoppens Afgørelse. Hr. Poul maatte da resignere $\frac{7}{6}$ 1780.

Premierløjtnant Morrath, om hvem der sagdes paa Færøerne, »at han vel var en lille Mand, men havde et stort Hjærte«, entledigedes med Pension i 1782, da Færøerne ifølge Ordre af $\frac{2}{1}$ 1782 i Fremtiden alene skulde dependere af Rentekammeret. Derefter rejste han til Norge, hvor han døde i sin Fødeby Drøbak $\frac{15}{9}$ 1789. Hans Hustru, Anna Maria....., der var født $\frac{.}{8}$ 1718, døde i Thorshavn $\frac{1}{4}$ 1781.

1782—96. Christian Ludvig Ulrich Born, født i Schwerin 1744 (Faderen Overstaldmester), kom i dansk Krigstjeneste 1762, blev Sekondløjtnant i Artillerikorpsset $\frac{27}{10}$ 1773, Premierløjtnant $\frac{18}{4}$ 1776, blev Kaptajn og Kommandant paa Færøerne $\frac{2}{1}$ 1782. I denne Stilling opmaalte han i Forening med Sønnen Moritz Færøerne i Aarene 1791—95 samt udførte et trigonometrisk Kort over Øerne, der blev udgivet af det kgl. Søkartarkiv 1806. Desuden har han forfattet en geografisk Beskrivelse af Færøerne tilligemed et Kort over samme. I 1796 blev han befordret til Amtsforvalter i Aabenraa Amt og døde i Aabenraa $\frac{4}{7}$ 1805. Ved sin Død kaldes han Oberstløjtnant.

Kaptajn Born var 2 Gange gift. Hans første Hustrus Navn kendes ikke; med hende blev han gift 1773 og havde en Søn. Anden Gang giftede han sig $\frac{15}{1}$ 1782 med Maria Henriette Sell, født 1760, † paa Holmegaard i Sydsjælland $\frac{18}{6}$ 1822. Af begge Ægteskaber var der ialt 12 Børn, af hvilke vistnok et Par døde som smaa.

1796—1801. Carl Friederich Kyhn, Søn af Oberstløjtnant Frantz K. og Præsident Andreas Tønders Datter i Trond-

¹⁾ Se Personalhist. Tidsskr. 6. R. 6. Bd. S. 261—62.

hjem, samt Sønesøn af Oberstløjtnant Hans K., Kommandant paa Munkholm, og Anna Born af Schwerin. $29/8$ 1788 blev han Sekondløjtnant i Artillerikorpsset, $11/11$ 1791 konst. Premierløjtnant og $7/3$ 1794 Vice-Premierløjtnant uden Prejudice for Løjtn. Brun. $1/4$ 1796 blev han Kaptajn af Infanteriet, udtraadte da af Artillerikorpsset og blev udnævnt til Kommandant paa Færøerne. $10/7$ 1801 blev han Kommandant paa Samsø med 600 Rdl. Gage, fik $13/8$ 1802 150 Rdl. Tillæg, blev $4/12$ 1807 Major af Infanteriet, og fik $26/2$ 1808 Afsked i Naade paa Grund af Svagelighed med 600 Rdl. i Pension. Han er formentlig den Friederich v. Kühn, der døde ugift paa Gyllingnæs 1809.

1801—28. *Emilius Marius Georgius Løbner*, født paa Augustenborg $30/6$ 1766, Søn af Jacob Ludvig L., Kammerlakaj hos Hertugen af Augustenborg, og Henriette Juliane Rødiger. I 1785 blev han Student og tog Aaret efter »anden Eksamen«. Han havde lagt sig efter Medicinen, men valgte snart den militære Løbebane og blev $4/6$ 1790 udnævnt til 2den Sekondløjtnant i Artillerikorpsset »med nærmere Bestemmelse af hans Anciennitet, naar han har taget Eksamen, inden hvilken Tid han ej heller skal nyde Gage«. 1791 faar han tildelt Fyrværkers Gage og Aaret efter en af de vakante 2den Sekondløjtnants-Gager, i 1796 blev han 1ste Sekondløjtnant i Artilleriet og 1800 Premierløjtnant. $17/7$ 1801 blev han udnævnt til Kaptajn af Infanteriet og Kommandant paa Færøerne.

I Aaret 1808 blev Thorshavns Skanse aldeles ødelagt af Englænderne under Anførsel af Kaptajn Baugh paa Orlogsskibet »Clio«. Kommandanten havde sendt nogle Mand af Skansens Besætning ud til Skibet som Parlamentærer, men disse blev holdt tilbage af Kaptajnen. Paa samme Maade gik det et nyt Hold Parlamentærer. Nu gjorde Englænderne Landgang og nærmede sig Skansen. Skøndt denne allerede var berøvet det meste af sin Besætning, var de tiloversblevne dog opsat paa at forsvare sig. Imidlertid kommanderede Løbner: »Læg Jer ned Børn! stræk Gevær!« Og dermed blev Skansen overgivet uden at der var løst et Skud. Kanonerne kastedes i Søen og samtidig plyndredes Thorshavn. En Hannoveraner, Baron Hompesch, der var flygtet fra England paa Grund af en Duelaffære, bortranede tilligemed Kaperen Gilping en Sum paa 4651 Rd. 62 β dansk Courant, som tilhørte de færøske Kirker og var deponerede ved den kgl. Handel i Thorshavn. Disse Penge blev imidlertid efter Baronens Død i London 1812 refunderede den danske Stat Aaret efter. Denne Baron Hompesch vakte ved sit mærkelige Udseende stor Opsigt paa Færøerne. Han var lille og undersætsig med et umaadeligt stort Hoved,

paaklistret forlorent Skæg og et Par mægtige Brillen, hvorfor han endnu mindes deroppe som »Brillemanden«¹⁾.

Løbner blev 1812 eller 13 udnævnt til Major af Infanteriet, og blev samtidig R. af Db. Ved Lagdømmets Ophævelse blev han $\frac{6}{7}$ 1816 konstitueret til at forestaa Amtmandsembedet paa Færøerne. Først efter at Øernes sidste konstituerede Lagmand Jørgen Frantz Hammershaimb var afgaaet ved Døden $\frac{24}{5}$ 1820 fik Løbner kgl. Udnævnelse til Amtmand over Færøerne $\frac{27}{3}$ 1821. Efter Ansøgning blev han dispenseret for Amtmandsembedet $\frac{30}{8}$ 1825 og afskediget $\frac{24}{5}$ 1828 i Naade som Amtmand og Kommandant. Derefter rejste han til København, hvor han døde $\frac{12}{10}$ 1849.

Amtmand Løbner var 2 Gange gift, første Gang i Thorshavn $\frac{25}{1}$ 1814 med Armgard Sophie Egholm, anden Gang med Anna Sophie Kjelnæs, døbt $\frac{21}{12}$ 1786, † i Thorshavn $\frac{1}{6}$ 1872 (Datter af Thomas Joensen K. og Ane Elisabeth Jacobsdatter af Thorshavn), med hvem han havde 2 Børn.

1828—30. Christian Ludvig Tillisch, blev $\frac{30}{8}$ 1825 konstitueret til Amtmand paa Færøerne og $\frac{1}{7}$ 1828 virkelig Amtmand og Kommandant sammesteds. I den korte Tid han var her, vandt han alles Venskab og Agtelse. $\frac{16}{2}$ 1830 blev han Amtmand over Aabenraa og Løgumkloster Amter og døde paa Gram Slot i Nordslesvig $\frac{13}{9}$ 1844.

Chr. Ludvig Tillisch blev gift $\frac{1}{9}$ 1830 med Komtesse Henriette Wilhelmine Lerche, født $\frac{17}{6}$ 1801, † $\frac{20}{12}$ 1887 D. af Lensgreve Christian Cornelius L. til Lerchenborg m. m.

1830—37. Frederik Ferdinand Tillisch, (Broder til foregaaende), blev $\frac{27}{3}$ 1830 udnævnt til Amtmand og Kommandant paa Færøerne. Han var ligesom sin Broder meget afholdt af Befolkningen der oppe, og hans varme Interesse for Færøerne holdt sig til hans Dødsdag. $\frac{15}{4}$ 1837 blev han udnævnt til Amtmand over Ringkøbing Amt og døde som fhv. Minister og Gehejmekonferensraad 1889. I 1841 blev han valgt til Stænderdeputeret for Færøerne.

Fr. F. Tillisch blev gift $\frac{21}{5}$ 1830 med Komtesse Eleonora Dorteia Elisabeth v. Schmettau, født $\frac{16}{7}$ 1802, † $\frac{8}{5}$ 1874.

1837—48. Christian Pløyen, født i København $\frac{12}{1}$ 1803. Han blev $\frac{1}{3}$ 1830 udnævnt til Landfoged paa Færøerne og $\frac{8}{7}$ 1837 til Amtmand og Kommandant sammesteds. Med Bemyndigelse af det kgl. Rentekammer foretog han i Forening med Kongsbonde Mouritz Mohr i Højvig og Odelsmændene Poul Joensen af Eide og Poul Joensen af Nolsø en Rejse til Shetland, Orkney-

¹⁾ Om ham, se forøvrigt Hist. Tidsskr. 6. R. 3. Bd. S. 590—94. 596.

øerne og Skotland i Sommeren 1839 for at gøre sig bekendt med de Forbedringer paa Landbrugets og andre Omraader, der kunde gøres anvendelige paa Færøerne. Resultatet af denne Rejse nedlagde Pløyen i sit Værk »Erindringer fra en Rejse i Sommeren 1839«. Pløyen blev endvidere Medlem af Kommissionen angaaende det færøske Handelsmonopols Ophævelse $14/4$ 1840, Aaret efter R. af Db., og $4/4$ 1848 kongevalgt Stænderdeputeret for Færøerne.

Amtmand Pløyen havde en hidsig Karakter, men var ikke desto mindre i høj Grad elsket og agtet af Færingerne. Han var en hyppig Gæst ved Bryllupper og andre festlige Sammenkomster hos den jævne Befolkning. Ligeledes var han en ivrig Deltager i den bekendte færøske Folkedans, og var ved disse Lejligheder en utrættelig Forsanger¹⁾. Selv har han digtet »Grindevisen«, der endnu den Dag i Dag er en af de populæreste Danseviser paa Øerne.

Som betegnende for Pløyens Karakter fortælles følgende Anekdote: En Dag traf han sin Slagter, kaldet Magnus á hedli, i Færd med at slagte Lam. Amtmanden saa straks, at Manden var mægtig fuld, og da Pløyen ikke kunde udstaa berusede Folk, skældte han Magnus ud. Denne svarede igen, og snart røg de to Mænd i Totterne paa hinanden. Da de begge var temmelig stærke, var Kampen længe uvis. Til sidst kom Magnus dog ovenpaa og raabte hovererende: »Ja pinadoy, baggi mín! Hann er móður, ið berjist!« (Ja, Pinedød, min Far! Den er modig, som brydes!) Dog skete der ikke noget slemt for Magnus; han blev hverken anholdt eller tiltalt.

Efter 18 Aars Virksomhed paa Færøerne blev Chr. Pløyen udnævnt til Amtmand i Vejle $23/9$ 1848, men tiltraadte ikke dette Embede, hvorimod han $8/12$ s. A. blev udnævnt til Amtmand i Holbæk. Samme Aar deltog han i den grundlovgivende Forsamling i København. $9/8$ 1850 blev han udnævnt til Kammerherre og 1867 til Kommandør af Db. Den $9/6$ dette Aar døde han i Holbæk. Han blev 1830 gift med Emma Theodora Manthey, født $23/1$ 1806, † i Thorshavn $15/8$ 1841 og begravet paa Byens gamle Kirkegaard (D. af Konferentsraad Johan Daniel Timotheus M. i København og Lucia Margaretha Valentiner).

1849—61. Carl Emil Dahlerup, f. $31/10$ 1813 i Hillerød, blev Amtmand og Kommandant paa Færøerne $21/12$ 1849. Da Færøernes Lagting genoprettedes 1852, blev Dahlerup Formand for dette og $20/7$ 1855 Landstingsmand for samme Øer. Aaret i Forvejen var han bleven R. af Db. Han indførte Harene paa Færøerne, de eneste vilde Landpattedyr, der findes paa disse Øer, naar undtages Rotter og Mus.

¹⁾ Som bekendt dances der paa Færøerne efter Melodierne af gamle danske og færøske Folkeviser, saaledes at en af de dansende synger selve Visen og alle Deltagerne stemmer i med Omkvædet.

$4/7$ 1861 blev Amtmand Dahlerup udnævnt til Herredsfoged og Skriver i Odense Herred og døde i Odense $21/7$ 1890.

1862—65. Peter Holten, født $25/11$ 1816 i København, blev Amtmand og Kommandant paa Færøerne $17/1$ 1862, Medlem af Rigsraadets Landsting for Færøerne $20/6$ 1864, blev ved Kommandantpostens Nedlæggelse paa Færøerne entlediget som Kommandant $1/5$ 1865 og var derefter Amtmand paa Øerne, indtil han $31/7$ 1871 udnævntes til Amtmand paa Bornholm, fra hvilken Stilling han entlediges 1894. Han døde i København som Kammerherre $27/9$ 1897.

Amtmand Holten blev $7/5$ 1850 gift med Maria Christiane Thornam, f. $21/12$ 1823 (D. af Kancelliraad Peter Frederik T., Bogholder ved Brandforsikringssocietetet i København, og Else Maria Eysen). Ægteskabet var barnløst.
